

Pr. prof. dr. Ioan C. TEȘU

FAMILIA CONTEMPORANĂ ÎNTRE IDEAL ȘI CRIZĂ

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2011

Cuprins

Cuvânt înainte , Prof. univ. dr. Constantin Cucos	7
<i>Dragostea și bunurile ei</i>	13
Prefață	14
Vocația familială a ființei umane	18
Vocația familială a omului	20
Bărbatul și femeia - suflete complementare	25
Nevoia de comunicare și dialog - trebuință esențială a ființei umane	36
Rugăciunea - liant al iubirii curate și înalte	41
Iubirea sinceră și prietenia curată - acte de întărită spiritualitate și religiozitate profundă	43
Alegerea „sufletului pereche” - alegere pentru veșnicie	51
Mecanismele îndrăgostirii și formele iubirii	53
Bindecuvântarea părinților	68
Căsătoria nu este „o afacere, ci o comuniune de viață”	73
Criteriul frumuseții fizice	75
„Cimitirul sentimentelor” sau moartea iubirii	81
Familia creștină - icoană a iubirii dumnezeiești	86
Prietenia, în scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur	89
Prietenie și castitate	94
Pregătirea și încheierea nunții	96
Premise ale întemeierii unei căsnicii fericite	103
Familia creștină - icoană a iubirii dumnezeiești	107
Isotimia (egalitatea în cinste) sau ierarhia responsabilităților în familia creștină	115
Viața conjugală a soților	117
Rănilor familiei	122

Familia contemporană - între ideal și criză	129
Cauze și forme ale crizei familiei contemporane	132
Sexualitatea conjugală - liant sau factor de tensiuni și ruptură?	141
Motivațiile întemeierii căsniciei moderne; pilonii familiei contemporane	146
Familia creștină - laborator al desăvârșirii umane	156
Căsătoria creștină - altar de jertfă a egoismului și loc al dăruirii de sine	163
Copiii - dar ceresc și binecuvântare dumnezeiască	171
Căsătoria creștină - „Taină mare”	173
Copiii - binecuvântarea cerească și dar dumnezeiesc	184
Importanța perioadei de viață intrauterină pentru sănătatea viitorului copil	190
Perioada copilăriei și specificul ei	196
Educația copilului - cea mai înaltă artă	204
Răni ale familiei contemporane	223
Tragedia omului într-o lume postmodernă și declarativ creștină	223
Simptome ale crizei familiei contemporane	232
Pornografia sau „dictatura imaginilor” păcătoase	250
Autoerotismul sau autosatisfacerea	259
Sexul premarital; uniunea consensuală	268
„Singurătatea în doi”. Absența dialogului. Criza comunicării	277
Violența intrafamilială. Arta rezolvării conflictelor	285
Trădarea fidelității familiale - sexul extraconjugal (adulterul, infidelitatea)	301
Divorțul - „crimă împotriva firii și împotriva legii”	309
Avortul - „rană de moarte a sufletului etnic”	324
Homosexualitatea - „cumplită nebulie”	342
Pledoarie pentru viitorul familiei	352
Bibliografie	365

Cuvânt înainte

Aportul familiei pe linia realizării educației este pluridirecțional și vizează formarea copilului sub toate aspectele: pentru îngrijire și autoîngrijire, pentru o bună conduită acasă și în lume, pentru respectul altora, pentru dorința de a cunoaște, pentru acțiuni și implicare responsabilă în comunitate etc. Însă, până la a face educație, familia ea însăși trebuie să devină un model valoric de referință, să se configureze în acord cu principii și reguli înalte, să se călăuzească după repere pe care tradiția culturală le-a validat în timp.

Transmiterea valorilor credinței și formarea conduitei exemplare se realizează în mai multe circumstanțe și de către mai multe instanțe. Ca și în cazul altor componente ale educației (morale, intelectuale, civice, estetice etc.), de educația religioasă sunt responsabili mai mulți factori: biserica, familia, școala, structuri asociative, mass media, instituții de cultură etc. al căror aport contribuie la formarea identității religioase, la dezvoltarea și consolidarea credinței, la împlinirea vocației de dezvoltare, prin creație și proiecție, a ființei umane. Să reliefăm faptul că toți acești factori acționează simultan,

corelat, prin împletirea funcțiilor lor, și nu independent, izolat. Important este ca între aceste instanțe ale educației în spirit creștin să se instaureze relații de mutualitate și de coerență acțională, și nu raporturi de concurență sau inconsecvență valorică (ce se spune înbiserică, de pildă, să se nege în școală, familie etc.). Numai printr-o îngemănare a acțiunilor și funcțiunilor educative se poate spera la o autentică reformare spirituală a omului și a comunității.

În plus, în ceea ce privește introducerea în cult și formarea religioasă, familiei îi sunt rezervate sarcini importante. Aceasta are menirea de a-l introduce pe copil în religia de apartenență prin Sfântul Botez, dar și prin formarea primelor conduite sau interiorizarea unor stări de spirit elementare. Să remarcăm faptul că familia îl inserează pe copil în cult mai mult prin latura exterioară, expresivă, participativă, nu mai puțin importantă în raportarea la reperele credinței. De aceea, membrii familiei devin niște modele proxime de urmat, copilul „absorbând” din mediul apropiat, familial primele impresii, formându-se conduite de natură religioasă, dar nu numai.

Tradiția noastră creștin ortodoxă, transmisă din generație în generație, dar și practică de milenii, revendică familia ca fiind leagănul evoluției civilizației, entitatea primară care dă conținut configurației sociale, oricât de evoluată sau complicată ar fi aceasta. Orice societate care se respectă își „face”

din familie (prin normativitatea aferentă, prin statutul acordat și anumite pârghii de sprijin) elementul definitoriu al întemeierii și evoluției ei. Calitatea unei societăți pornește de la calitatea construcției acestei celule de bază pe care vor „crește” și alte instituiri pe care o societate le reclamă. De aceea, în scrierile și etosul nostru ortodox referințele la valorile familiale sunt tematizate cu prioritate în sensul cel mai profund cu putință.

Din păcate, asistăm la anumite încercări de destructurare a familiei, de relativizare a funcțiilor ei, de punere în chestiune a valorilor pe care aceasta se întemeiază, de infestare cu anumite ideologii sau practici distructive la adresa ei. În acest context, întoarcerea la reperele de bază, la autoritatea dezvoltată în perimetrul religios, prin texte fundamentale sau experiențe exemplare, este mai mult decât necesară.

Dezvoltările tematice din textele realizate de părintele Ioan-Cristinel Teșu se înscriu în acest orizont de reflecție, de interogație responsabilă, cu caracter constatativ, probatoriu, dar și vizionar, în legătură cu statutul familiei azi, cu presiunile exercitate, dar și cu evoluțiile ei posibile și necesare. Problematizările ca și soluțiile sugerate vin din direcția unui teolog ce cunoaște în profunzime realitățile de care face vorbire, dar care nutrește și convingerea că valorile familiale pot fi salvardate și întărite. Răspunsul creștin la provocările etalate

putere de sinteză și de reconfigurare explicativă a realităților privitoare la familie din perspectiva unor aliniamente valorice perene.

Evidențiem dimensiunea practică și utilitatea acestei lucrări pentru tineri - mai ales, ce își vor găsi în paginile acestei cărți multe răspunsuri, inclusiv la întrebările pe care nu au curajul să (și) le pună (deocamdată). Bine argumentată și având o ținută discursivă elevată, lucrarea se poate constitui și într-un ghid eficient pentru cei care lucrează cu tinerii, de la părinți, preoți, profesori și până la „țintele” lor de formare – copiii, elevii sau studenții.

Îl felicităm pe autor și îi dorim cât mai curând să afle și să se bucure de rezonanțele pe care această lucrare le a avea asupra beneficiarilor evocați mai sus! Suntem siguri că va avea motive de bucurie...

Prof. univ. dr. Constantin Cucuș

Vocația familială a ființei umane

Izvoarele sociologice, psihologice, teologice, medicale vorbesc despre o reală criză a familiei. Ceea ce altădată era considerat „leagănul civilizației”, mediul, cadrul și atmosfera cea mai propice afirmării și dezvoltării ființei și personalității umane, este adeseori considerat, în prezent, o piedică în calea realizării profesionale și, din acest motiv, este amânat și ignorat. Astăzi, sunt tot mai numeroase „uniunile consensuale”, „cuplurile studentești”, relațiile de probă, ba chiar și numai pentru o zi sau o noapte, așa cum se leagă la unele „sărbători ale iubirii”, cum ar fi „Valentine’s Day”, toate acestea trădând spiritul sau „duhul” lumii în care trăim, aflată într-o căutare exacerbată și frenetică a satisfacerii poftelor și a împlinirii plăcerilor, de cele mai multe ori, trupești, carnale și grosiere, iar pe de altă parte, fuga de responsabilitatea întemeierii unei familii.

Interessant este și faptul că marea parte a lucrărilor de specialitate care abordează problemele acesteia, constatând cu tristețe și regret decăderea ei și criza în care se află, în încercarea de a identifica soluții la această problemă, recomandă, în unanimitate, ca o formă de revigorare și restabilire

a demnității, scopului și rostului familiei în lume și în viața omului, reînțoarcerea la valorile ei tradiționale.

Lucrul de care are cea mai mare nevoie lumea de astăzi este tocmai identificarea și cultivarea valorilor celor mai înalte ale vieții, singurele care îi pot aduce omului adevărata împlinire, pe care toate bunurile sau comorile materiale, adunate la un loc, nu i le pot oferi, iar una dintre aceste valori perene trebuie socotită și familia.

Într-o perioadă în care se clamează cu tot mai multă insistență așa-zisa „liberalizare sexuală”, „democratizarea” și „emanciparea” relațiilor dintre cele două sexe, în care se vorbește despre o „nouă dezordine amoroasă”¹, relațiile dintre bărbat și femeie, precum și întreg complexul de expectative reciproce, au simțit modificări majore.

Autorii unei monografii consacrate problemelor familiei contemporane, anunțând că „familia nu mai există”² sau, cel puțin în accepțiunea comunitară, ea „s-a destrămat complet”³, așezau la originea acestei crize mutațiile provocate de „revoluția sexuală” sau de „emanciparea femeii”, în sensul că „așteptările femeii au devenit tot mai multe, iar acest lucru s-a realizat în paralel cu diminuarea

¹ Pascal Bruckner, Alain Finkielkraut, *Noua dezordine amoroasă*, traducere din limba franceză de Luminița Brăileanu, Editura Trei, București, 2005.

² Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Edit Press Mihaela S.R.L., București, 1998, p. 38.

³ *Ibidem*.

obligățiilor pe care le avea în mod tradițional. Acest lucru a fost posibil deoarece mișcarea feministă a militat continuu nu numai pentru o reconsiderare a statutului (politic, profesional, cultural etc.) femeii în societate, ci și a statutului și rolului ei în familie. Femeile nu mai vor să fie simple mașini de făcut dragoste și copii. Afirmarea lor pe plan politic, profesional, în viața publică, presupune o reconsiderare drastică a sarcinilor de rol din cadrul familiei. Dacă, înainte, femeile acceptau ele însele departajarea de roluri și complementaritatea de tip tradițional, acum multe dintre ele văd în complementaritatea de acest gen o mare inechitate și o situație conflictuală. Apoi, femeile au învățat să lupte pentru un statut egalitar nu cu propriile arme ci, din păcate, cu armele sexului opus (agresivitate etc.), atitudine ce induce doar efecte negative, din perspectiva unei relații autentice. Departate de a fi un câștig sau o creștere în planul personalității feminine, acest comportament nu este decât un surogat, iar prețul plătit recunoașterii poziției egalitare a femeii în plan profesional, economic și socio-politic reprezintă - de fapt - pierderea celor mai autentice trăsături avute, trăsături pentru care a fost apreciată și valorizată⁴.

Vocația familială a omului

Din primele pagini și capitole ale Sfintei Scripturi a Vechiului Testament, în cartea *Genezei*, autorul

⁴ *Ibidem*, pp. 44-45.

biblic exprimă o „bunăvoire” a lui Dumnezeu, aceea de a fi creat pe om, ființa Sa iubită, regele și preotul întregii creații, spre împlinire în dialog și comuniune cu un „altul”, care îi devine un „aproape”, mai interior chiar decât își este el însuși. Prin exprimarea faptului că *a văzut Dumnezeu că nu este bine ca omul să fie singur* (Facere 2, 18), se arată, încă din primele momente ale existenței umane, dorul ființial al omului spre deschidere și dialog, spre comuniune de trăire, spre împărtășire de sentimente și speranțe. Pe bună dreptate, se poate afirma, în deplină consonanță cu teologul occidental Paul Evdokimov, că „nu există decât o suferință, aceea de a fi singur”⁵.

Urmarea acestei constatări din partea lui Dumnezeu a fost crearea, spre ajutorarea bărbatului, a primei femei - Eva, mamă a neamului omenesc, din coasta lui Adam, lucru ce are o semnificație spirituală înaltă. O cugetare înțeleaptă spune că „Dumnezeu a creat femeia din coasta bărbatului cu un scop. Nu din capul lui, pentru ca să-l stăpânească, și nici din picioarele sale, pentru a nu fi călcată în picioare, ci dintr-o parte de sub brațul său protector, încât să meargă alături pe drumul vieții”⁶. Ea nu a fost creată din capul acestuia, pentru a deveni

⁵ Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, ediția a II-a revăzută, traducerea Gabriela Moldoveanu, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, București, 1999, p. 127.

Vocația familială a ființei umane este una esențială și originară, dată ei prin creație și înscrisă în profunzimile sale, în însuși chipul lui Dumnezeu, pe care îl păstrează în străfundurile ființei sale. În măsura în care își împlinește această vocație, fie în cadrul marelui neam omenesc, fie în cadrul familiei eclesiale, pe care o reprezintă Biserica, sau a celei restrânse - căminul său -, ea dă expresie chipului său dumnezeiesc și pune în lucrare darurile acestuia, împlinindu-se unul pe altul, întrucât numai împreună bărbatul și femeia „alcătuiesc umanitatea completă”⁹.

Trăind în golul singurătății, ea lasă neactualizată trăsătura cea mai importantă a chipului său divin, izolându-se și privându-se ea însăși de împărtășirea de Dumnezeu și de darurile Sale suprafințiale.

Bărbatul și femeia - suflete complementare

Preludiul sentimental al familiei îl constituie prietenia, perioada cea mai frumoasă dintr-o relație, în care fiecare dintre cele două persoane se descoperă una pe alta, își cunosc bogația și frumusețea sufletească. Relația dintre ei are la bază iubirea, care, în această perioadă, împodobește totul. Iubirea înfrumusețează nu doar chipul, ci și viața persoanei iubite, făcând din ea un ideal. Acum este momentul

⁹ Preot dr. Vasile Gavrilă, *Cununia - viață întru Împărăție*, prefată de P.S. prof. univ. dr. Liviu (Laurențiu) Streza, Episcop al Caransebeșului, Fundația „Tradiția Românească”, București, 2004, p. 279.

cel mai potrivit ca tinerii să își propună idealul de viață, să își împărtășească unul altuia ceea ce au mai frumos și înalt în viață, să încerce să se întrecă unul pe altul în cuvinte, gesturi și fapte de iubire și prețuire. Când iubește, omul nu vede cu ochii, ci cu inima, cu ochiul lăuntric, și de aceea le vede pe toate purtând alte caractere, împodobite cu lumină și dragoste. Când iubim pe cineva, îl vedem a fi mai frumos și mai bun decât ar putea chiar fi în realitate. Și aceasta, pentru că iubirea idealizează persoana îndrăgită.

Un bun cunoscător al acestor realități ale vieții tainice umane, Vasile Pavelcu, arăta că, în această etapă a relației dintre două persoane, iubirea înfrumusețează, idealizează și înobilează persoana iubită. „Dacă la început, spunea profesorul și academicianul menționat, suntem plăcut impresionați de zâmbetul unei persoane, plăcerea cuprinde treptat ochii, fruntea, mâinile și întreaga făptură a ființei îndrăgite. De la ființa ei fizică, sentimentul cuprinde întreaga ei ambianță; astfel, îndrăgim casa persoanei iubite, strada, orașul în care locuiește, cărțile ei preferate, ziua și anotimpul când ne-am cunoscut, prietenii și cunoscuții ei. Toate ne aduc aminte de ea. Iubirea transfigurează întreaga lume a ființei iubite”¹⁰.

Așa cum am putut constata într-o altă cercetare a noastră, iubirea împodobește totul, căci, „pentru

¹⁰Vasile Pavelcu, *Din viața sentimentelor*, Editura Enciclopedică Română, București, 1969, p. 82.

cel ce iubește curat și adevărat, persoana iubită este idealul vieții sale, chiar dacă mai există în sufletul acesteia hăuri și întunecimi. Le iubește și pe acestea pentru că nădăjduiește că le poate schimba în vârfuri și culmi ale viețuirii și iubirii”¹¹. Atunci când se îndrăgostește și iubește, „omul îl vede pe celălalt în chip frumos. Îl vede cu ochii iubirii, îl vede așa cum este celălalt în inimă. Când cineva este îndrăgostit, crede că persoana iubită este cea mai frumoasă, cea mai bună, cea mai inteligentă din lume, în timp ce ceilalți tind să-i redimensioneze această viziune. Soloviov afirmă că omul care vede bine este doar omul îndrăgostit”¹².

În starea privilegiată de îndrăgostire, „se merge mult mai departe, fiecare încercând din răspuțeri să ajungă identic celuilalt. Astfel, fiecare copiază atitudinile, gândurile, limbajul celuilalt, își apropiază emoțiile, gândurile celuilalt, adoptă polii de interes ai celuilalt, îi satisface până și cele mai mici rugăminți. Invers, ștergem ceea ce ne diferențiază prea tare de acesta, limitându-ne expresiile personale, renunțând la așteptările noastre și pierzând din vedere propriile noastre plăceri. Interesant este că imităm mai ales ceea ce iubim la celălalt din sine, adică propriile noastre proiecții asupra celuilalt; și aici, Narcis, ne

¹¹ Preot Ioan C. Teșu, *Din iadul patimilor spre raiul virtuților. Cuvinte de folos duhovnicesc din spiritualitate filocalică*, Editura Christiana, București, 2000, p. 154.

¹² Marko I. Rupnik, Serghei S. Averințev, *op. cit.*, p. 30.

manipulează. Mai mult chiar, tot trăind împreună, partenerii ajung, în mod spontan, să semene între ei. Rezultatul este că celălalt devine dublul eului nostru, geamănul nostru, clona noastră”¹³.

Această idealizare a persoanei iubite poartă în ea și o doză de narcisim, de iubire de noi înșine, transferată însă asupra persoanei iubite, pentru că, în realitate, „fiecare dintre cei doi parteneri se vede în ochii celuilalt așa cum ar dori el să fie; fiecare se contemplă în imaginea sa idealizată”¹⁴. Se uită la celălalt, contemplându-se însă pe sine însuși ca într-o oglindă care mărește dimensiunile. Se caută în imaginea descoperită pe sine însuși. La calitățile descoperite la partener, le adaugă și pe ale sale și nu doar pe acestea, ci și pe cele pe care ar dori să le aibă, atât el, cât și ea, să le posede amândoi. Tușele de întuneric din această admirare reciprocă a iubitelor și din autocontemplare, exprimând slăbiciunile și imperfecțiunile lor, le acoperă, le ascunde și le ignoră și, de aici, uneori diferența și discrepanța dintre imaginea idealizată proiectată în oglinda comună a sufletului lor și calitățile sau defectele reale ale lor.

Atunci când se lansează într-o relație de iubire, persoana umană caută să își împlinească o trebuință sufletească: nevoia de comunicare și comuniune, de

¹³ Dr. Gerard Leleu, *Cum să fim fericiți în cuplu. Între fidelitate și infidelitate*, traducere din limba franceză de Claudia Alecu, Editura Trei, București, 2003, p. 36.

¹⁴ Vasile Pavelcu, *op. cit.*, p. 79.

iubire și dăruire, de împărtășire și primire, dorința de a-și găsi sprijin trupesc și sufletesc. Ființa umană nu se simte bine la modul propriu în singurătate. Aceasta este o lipsă, nu o plinătate, o neputință, nu o împlinire. Intuind și simțind acest lucru din chiar zorii vieții sale, ea caută să se completeze pe sine însăși, cu ajutorul celuilalt, își caută jumătatea, sufletul pereche. Simte nevoia unei inimi care să rezoneze la bucuriile și necazurile sale, pe cele dintâi amplificându-le alături de aceasta, pe cele din urmă alinându-le și mângâindu-le în compania ei.

Numeroase detalii ne oferă, în această privință, psihologia, psihanaliza și psihosexologia. Ele identifică unele deosebiri fundamentale între cele două genuri: feminin și masculin. Astfel, în timp ce trăsăturile definitorii ale genului feminin sunt: afectuoasă, grijulie, simpatetică, sensibilă la nevoile altora, înțelegătoare, compasivă, dornică să aline, să calmeze și să consoleze pe alții, caldă, tandră, iubitoare de copii, gentilă, amabilă, bărbatul se remarcă prin: apărarea credințelor personale, independent, asertiv (afirmativ), Eu puternic, energic, abilități de lider, asumarea riscurilor, dominant, agresiv, autoîncredere în sine, competitiv¹⁵.

Potrivit izvoarelor științifice, motivațiile pentru care oamenii aleg să fie împreună sunt: compatibilitatea sexuală, fuga de singurătate, nevoia unui

¹⁵ Iolanda Mitrofan, Nicolae Mitrofan, *Elemente de psihologie a cuplului*, Casa de Editură și Presă Șansa S.R.L., București, 1994, p. 54.

conștiința putinței sau neputinței realizării lor, o dorință și un dor infinit, dar fals, de satisfacere a tuturor poftelor pătimase, spre fericirea personală”²³, „alipire a omului de propria sa individualitate, de un eu închis în sine însuși, opacă, care-L exclude cu totul pe Dumnezeu, lipsit astfel de realitate și de adevărata viață”²⁴, „dragoste de sine în chip «trupesc», narcisist, egoist, fără de Dumnezeu”²⁵, „alipire a omului de sinea sa chircită, întunecată, care nu vrea să știe de Dumnezeu, o biată fantomă, lipsită de adevărata viață”²⁶.

Această formă pătimașă de iubire egolatră și egocentrică, este prilej de suferințe și umilințe pentru partener, pentru că păcătosul caracterizat de filavtie sau egoism nu vede niciodată în persoana „iubită” un suflet pereche, cu care să se afle într-o relație simetrică de iubire și dăruire, ci, alături de o astfel de persoană, față de care are sentimentul posesiei, asemenea celei asupra lucrurilor, el caută să își împlinească poftele și dorințele sale păcătoase, legate cel mai adesea de explorarea trupului celuilalt și a plăcerilor fizice, mascând, sub aparența supremației

²³ Preot Ioan C. Teșu, *Virtuțile creștine, cărări spre fericirea veșnică*, Trinitas, 2001, p. 254.

²⁴ Jean-Claude Larchet, *Terapeutică bolilor spirituale*, în românește de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2001, p. 605.

²⁵ Idem, *Despre iubirea creștină*, în românește de Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2010, p. 25.

²⁶ *Ibidem*, p. 26.

și a controlului, infantilismul sufletesc, inferioritatea și slăbiciunea sufletească.

Privându-se de „poezia” unei prietenii adevărate, de ceea ce aceasta are inefabil și sublim, mulți dintre tinerii de astăzi o „consumă”, în sensul cel mai trupeș posibil, ajungând să vadă în persoana cealaltă un obiect care trebuie să le împlinească lor dorințele și poftetele, curiozitățile și tensiunile, de cele mai multe ori de natură pur carnală. Iar după consumarea „iubirii”, nu se mai simt atrași și implicați de ea, caută o nouă iubire, care nici aceasta nu are viață prea lungă și nu reușește să îi împlinească deplin.

Persoana care iubește cu o astfel de iubire iese din limitele naturalului și din firescul ființei și al existenței sale, contravine, calcă și își tăgăduiește propria sa natură, care a fost creată bună și spre lucrarea binelui, a cărui expresie concretă o constituie virtuțile creștine, spre a căror lucrare omul înclină în mod firesc.

Familia, atunci când a fost întemeiată pe baza unor criterii de autentic discernământ și valoare spirituală, alături de o persoană cu adevărat „pereche”, este izvorul unor mari bucurii și împliniri trupești și sufletești, și nu doar efemere, ci având efect asupra mântuirii omului, asupra vieții veșnice. Dimpotrivă, pentru cei ce eșuează în alegerea partenerului de viață și în familia lor, aceasta se transformă într-un izvor de conflicte și neînțelegeri, de reproșuri și certuri, într-un iad, înainte de iadul cel viitor și veșnic.

Având o singură viață, ființa umană, bărbat sau femeie, trebuie să arate o grijă deosebită în căutarea, aflarea și alegerea partenerului. Potrivit învățaturii de credință ortodoxă, căsătoria este unică și indestructibilă, căci, *ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă* (Mc. 10, 9) și, din acest motiv, creștinul trebuie să manifeste o atenție specială în alegerea „tovarășului” de viață, spre cultivarea unei relații profunde, de suflet, a unei unități de gândire și simțire alături de acesta, pentru ca familia întemeiată pe astfel de valori să fie una cu adevărat „împlinită”.

Omul își petrece o mare parte din viața sa în familie și de aceea trebuie să contribuie și să ceară colaborare și celuilalt în efortul comun de transformare a căminului lor într-un altar de jertfă și într-un colț de rai, încă din lumea și viața prezentă.

De relațiile existente în cadrul familiei depinde în mare măsură și autorealizarea fiecăruia dintre cei doi soți sau împlinirea de sine, dar nu într-un mod singular, egoist și individualist, ci comunitar, pentru că reușita unuia dintre aceștia este, în același timp, succesul amândurora și bucuria întregii familii. Fără susținere și colaborare din partea unuia dintre ei, este imposibilă reușita deplină a celuilalt, pentru că familia este o comunitate și o comuniune de iubire și ajutor, de încurajare și implicare reciprocă. Dacă fiecare soț nu ar crea partenerului de viață climatul prielnic dezvoltării personalității lui, afirmării personale, familia întregă, și nu doar soțul privat, ar avea mult de suferit.

În același timp, s-a constatat că persoanele care au o viață de familie împlinită au șansa să devină împliniți și în celelalte activități ale vieții lor, nu doar afectiv sau sentimental, ci și duhovnicește sau spiritual, intelectual, științific și profesional. În mod contrar, tensiunile din sânul familiei îi risipesc și epuizează întreaga energie și capacitate în stări conflictuale, atât de dăunătoare liniștii și trăinicieii familiei.

Nevoia de comunicare și dialog - trebuință esențială a ființei umane

Psihologia interpersonală identifică unele nevoi specifice ale femeii și ale bărbatului, în cadrul relației dintre ei. Aceasta însăși exprimă o trebuință fundamentală a lor: dorința de comunicare și dialog, de comuniune și fuziune sufletească. Fiecare partener, intrând într-o relație, nu gândește la începutul acesteia că ar putea fi înșelat în trăirile sale și că legătura lor ar putea fi sortită eșecului. Implicându-se într-o relație, fiecare speră să se împlinească pe sine și să îi dăruiască fericire și persoanei iubite.

Analiștii problemelor familiei contemporane au ajuns la constatarea că „prin egalizarea statutului social și chiar a sex-rolului, *femeile* și-au schimbat radical expectațiile și rațiunile pentru căsătorie. Ele nu mai sunt mulțumite cu rolul de casnică și de supusă sexual, ci așteaptă astăzi iubire, prietenie, respect, susținere emoțională, companie, satisfacție sexuală, libertatea de a tinde și de a se bucura de o

carieră profesională sau alte interese și mai ales relații intime care să fie omniprezente în viața lor și care să le confere șansa fericirii și realizării personale. *Bărbații* își transferă parte din răspunderea rolului tradițional economic în căsătorie, preluând totodată o serie de sarcini domestice și egalizându-și investiția decizională majoră în familie cu femeile²⁷.

La nivel general uman, se vorbește despre o piramidă a trebuințelor, incluzând de la trebuințele elementare până la cele spirituale, superioare. Este identificat, astfel, un prim nivel, al trebuințelor fiziologice: nevoia de hrană, rapaus, sănătate, sexualitate, toate acestea asigurând conservarea și sănătatea trupezască și psihică. Aceșta le urmează trebuințele de securitate: de echilibru emoțional, de apărare împotriva pericolelor și primejdiilor, în vederea asigurării condițiilor de viață și activitate. Pe o a treia treaptă se situează trebuințele de apartenență: de afiliere și adeziune, de apartenență la o familie, un grup, o comunitate intelectuală, culturală sau religioasă. Lor le urmează trebuințele de stimă: față de propria persoană sau față de alții, de a se bucura de considerație și de a lua sau participa la decizii, de a-și se acorda prestigiu și a-și clădi o reputație. Cele mai înalte dintre trebuințe sunt cele de autorealizare, prin punerea în lucrare și recunoașterea capacităților și disponibilităților creative²⁸.

²⁷ *Ibidem*, p. 83.

²⁸ Nicolae Mitrofan, *Dragostea și căsătoria*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, pp. 44-45.

Psihologii au constatat că, alături de bărbatul iubit, femeia speră să își împlinească următoarele nevoi specifice: a) Nevoia de siguranță, sentimentul că alături de persoana iubită nu i se poate întâmpla nimic rău din punct de vedere fizic și sufletește, că este ocrotită. Acest sentiment este împlinit prin descoperirea, din partea bărbatului iubit, a unui suport afectiv constant, prin ascultarea, prin înțelegerea și participarea la trăirile ei sufletești, la problemele și dificultățile ei materiale, sociale și profesionale, multe dintre acestea rezultând tocmai dintr-un stil specific de înțelegere a diferențelor dintre cele două sexe; b) Nevoia de cămin și dorința de a avea copii, cărora să le creeze un mediu plăcut.

Sintetizând, am putea spune că, în timp ce un bărbat așteaptă de la o femeie să îi ofere confort fizic și psihic, faptul de a-i fi mereu aproape și a-i încuraja demersurile personale, ceea ce dorește o femeie să primească din partea bărbatului iubit, poate fi rezumat în iubire și tandrețe, un sprijin ferm în viață, o anumită manieră de a se purta cu ea și cu copiii²⁹.

Se știe că femeia nu se simte niciodată deplin împlinită decât în sânul familiei. Spre deosebire de bărbat, care crede că se poate împlini prin studiu și muncă, femeia nu se realizează deplin decât în cadrul familiei și mai ales prin intermediul copiilor. Paul

²⁹ Constantin Enăchescu, *Psihosexologie*, Editura Universal Dalsi, f.l., 1999, p. 62.

Alegerea „sufletului pereche” - alegere pentru veșnicie

Credința și teologia ortodoxă apără unitatea și indisolubilitatea familiei creștine, arătând că relația dintre cei doi soți își are paradigma sau arhetipul în legătura indestructibilă dintre Hristos și Biserică, după cum iubirea dintre membrii familiei este un ecou al iubirii intratrinitare. Potrivit aceleași credințe, separarea, divorțul, recăsătorirea, sunt neputințe și răni ale familiei, pe care Biserica nu le încurajează, însă, atunci când partenerii de familie nu pot depăși divergențele și conflictele dintre ei, relația lor fiind devitalizată și lipsită de calitățile care o fac împlinită, Biserica Ortodoxă nu îi condamnă pe cei doi la suferință și neînțelegere până la moarte, la reproșuri reciproce interminabile, umilințe și invective generalizate, într-o situație în care căsătoria lor a murit, ci înțelege slăbiciunea firii umane, căreia, din punct de vedere fizic, mai bine îi este a se căsători decât a arde în cuptorul dorințelor trupești, iar din punct de vedere sufletesc, după un eșec sentimental și existențial, îi oferă o a doua și chiar o a treia șansă, în speranța că nu vor mai fi repetate greșelile anterioare, ci, dimpotrivă, noua căsnicie și

noua familie vor deveni prilejuri de adâncă și smerită pocăință și încercare de cultivare a valorilor morale ale familiei, în speranța mântuirii sufletului.

Fiind întrebat de un tânăr asupra modului în care ar trebui să își aleagă partenera de viață sau asupra criteriilor de aflare a „sufletului pereche”, Cuviosul Paisie Aghioritul i-a recomandat „să se îngrijească să caute o fată bună, care să-l odihnească sufletește, pentru că pe fiecare îl odihnește un alt caracter”¹. Iar sentimentul acela de „odihnă” sau de „pace” nu se restrânge doar asupra trupului, ci vizează mai ales sufletul, acoperind, astfel, întreaga existență umană.

Față de o astfel de frumoasă recomandare și un atât de înțelept sfat duhovnicesc, se ridică numeroase întrebări: mai există, astăzi, astfel de suflete nobile și, dacă le mai putem afla în lumea și în viața prezentă, care sunt modurile în care le putem descoperi, ne putem odihni în ele și le putem, la rândul nostru, odihni și pe acestea sau, mai scurt, cum putem fi fericiți și îi putem oferi fericire unei astfel de persoane, nu doar o stare de bine vremelnică, ci bucuria veșnică?

La câteva dintre aceste dileme, sperăm să oferim un răspuns în paginile ce urmează.

¹ Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești. IV. Viața de familie*, traducere din limba greacă de Ieroschim. Ștefan Nuțescu, Schitul Lacu - Sfântul Munte Athos, Editura Evangelismos, București, 2003, p. 37.

Mecanismele îndrăgostirii și formele iubirii

În cadrul „ofertei sentimentale”, pe care o reprezintă „starea de îndrăgostire”², sentimentul de a iubi și de a fi iubit³, în complexul proces de dăruire și primire de afecțiune, sunt identificate trei stadii, metamorfoze sau cristalizări: *stadiul stimulilor*, în care cele două persoane se simt atrase în baza unui magnetism, a unei energii fizice și sufletești, răspândită în întreaga lor ființă, luminând-o, dinamizând-o și conducând-o la aprofundarea relației dintre ei; *etapa valorilor*, prin care acestea, aflate într-un proces de cunoaștere a celuilalt și de auto-cunoaștere a lor, au prilejul să exploreze profund viața și stilul celuilalt. Prin dialog și comunicare, adeseori însă mascând încercarea de tăinuire a unor defecte, cele două persoane aprofundează cunoașterea reciprocă, împărtășindu-și și propunându-și, în speranța acceptării mutuale, chiar și cu prețul unor concesii personale, principiile și convingerile de viață, experiențele, proiecțiile și idealurile, expectanțele legate de viitor.

²Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*, Edit Press Mihaela S.R.L., București, 1998, p. 234.

³Gary Chapman, *Cele cinci limbaje ale iubirii*, traducere de Irina-Margareta Nistor, Curtea Veche, București, 2000, p. 14, observă că „Iubirea este cel mai important cuvânt dintr-o limbă - și cel mai derutant. Atât gânditorii laici, cât și cei religioși sunt de acord cu faptul că iubirea joacă un rol esențial în viață”.

A treia etapă a iubirii este cea a *rolurilor*, în care, după ce tinerii și-au aprofundat trăsăturile personale, încearcă să construiască împreună un tip de relație, un fel de univers comun, la edificarea căruia fiecare participă și se implică personal. Aceasta este faza renunțării reciproce, din dorința de a face viabile sentimentele pe care le-au experimentat împreună. Atunci când există dorința de armonizare, sunt făcute concesii, nu totdeauna egale, ci mai ales de către persoana care iubește mai mult și care se implică emoțional mai intens în relație. În plus, niciodată, parcă, în decursul căsătoriei, dacă se ajunge la pecetluirea relației lor într-un astfel de legământ, partenerii nu sunt la fel de dispuși să facă atât de ușor concesii, și încă atât de importante. Prin aceasta, prietenia se dovedește a fi o perioadă de grație din viața sau relația unui cuplu⁴.

La baza atracției dintre ei, a „împrietenirii” sau „îndrăgostirii”, stă „ imaginea ideală de partener”⁵, adică o construcție personală, un ideal de iubit sau iubită, pe care fiecare persoană și l-a construit în mintea și în sufletul său, în timp. Această imagine ideală de partener are un caracter complex, în ea identificându-se sentimentele și raționamentele persoanei îndrăgostite, observații și motivații numeroase și existențiale, într-o relație variată, fie în favoarea

⁴ Iolanda Mitrofan, Cristian Ciupercă, *op. cit.*, pp. 240-241.

⁵ Constantin Enăchescu, *Psihosexologie*, Editura Universal Dalsi, f.l., 1999, p. 115.

firi: „Și de voiești să afli puterea dragostei, spune Sfântul Părinte, apoi adu-mi aici un fricos și sperios, și temându-se până și de umbra lui, sau unul neînfrânat și iute la mânie, mai mult fiară decât om, desfrânat și nerușinat, și, în sfârșit, având cu sine toată răutatea, și predă-l în mâinile dragostei, adu-l, zic, în nevoița ei, și degrab vei vedea pe acel fricos și neîndrăzneț făcându-se bărbătos, mare la suflet și cu ușurință îndrăznind spre toate. Și ceea ce este minunat, că acestea se petrec nu doar schimbându-se sau prefăcându-se firea lui, ci dragostea își arată puterea chiar în acel suflet timid, și se petrece același lucru ca și cum cineva ar face o sabie de plumb să taie ca și una de fier, fără însă a o face din fier, ci rămânând în firea ei de plumb”⁶. Dragostea face bun pe cel înțelept, iar pe cineva, chiar de ar fi mai sălbatic decât orice fiară, îl face blând ca o oaie⁷.

Din punct de vedere psihologic, se consideră că oamenii, în cazul nostru cei doi tineri, se apropie unul de altul în baza unuia din două principii sau legi ale psihismului uman: *similaritatea* sau *complementaritatea*.

⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni. Omilia XXXIII*, Traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Egumenul Mănăstirii Precista Mare din Roman, ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2005, p. 356.

⁷ *Ibidem*, p. 357.